

УДК 005.342

Мних Є.В., д.е.н., професор,

Пелешко Н.М.

Київський національний торговельно-економічний університет

НАУКОВИЙ РІВЕНЬ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті порушуються питання вдосконалення методики і організації економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання у нових економічних умовах, які пов'язані із вибором сфер і масштабів підприємництва, обмеженості фінансових і матеріально-технічних ресурсів та ризиком ділової співпраці.

Ключові слова: економічний аналіз, вибір підприємництва, раціоналізація витратків і витрат, оцінки ризику фінансових операцій, наукове визнання.

Mnykh E., Peleshko N.

SCIENTIFIC LEVEL OF ANALYTICAL SUPPORT FOR CREATIVE MANAGEMENT

In the article examined questions of perfection of method and organization of economic analysis of activity of management subjects at new economic terms which environments related to the choice and scales of enterprise, by narrow-mindedness of financial and material and technical resources and risk of business collaboration.

Key words: economic analysis, the choice of business, streamlining costs and expenses, risk assessment, financial transactions, scientific recognition.

Мних Є.В., Пелешко Н.М.

НАУЧНЫЙ УРОВЕНЬ АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТА

В статье рассматриваются вопросы совершенствования методики и организации экономического анализа деятельности субъектов хозяйствования у новых экономических условиях которые связанные с выбором среды и масштабов предпринимательства, ограниченностью финансовых и материально-технических ресурсов и риском делового сотрудничества

Ключевые слова: экономический анализ, выбор предпринимательства, рационализация расходов и затрат, оценки риска финансовых операций, научное признание.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Конкурентоспроможність діяльності ділова активність, імідж і привабливість

партнерства досягаються виключно на базі інноваційного менеджменту. Пошук нових, прогресивних, креативних рішень передбачає глибоку аргументацію теоретичних, методологічних та організаційних засад використання тих чи інших форм і методів управління. Проблему їх вибору і застосування складає переплетіння економічних, політичних, соціальних та інших інтересів, які трансформують наукову парадигму практичного менеджменту, що у кінцевому підсумку призводить до спотворення менталітету підприємництва та державного управління, знижуючи при цьому імідж держави та наносячи значної економічної шкоди країні. Свідченням цього є масова криміналізація економічного управління, з вини, якої згортається міжнародне економічне співробітництво, практично не змінюються масштаби «тіньової економіки», збільшується еміграція робочої сили, не досягається економічна стабільність в цілому. Так, за оцінками Міжнародного фонду Блейзера, тіньовий сектор економіки України за даними 2011 р. займає 54%, що загрожує національній безпеці країні [3]. За рівнем корупції Україна знаходиться на 152 місці із 182 країн світу. Він навіть вищий, ніж у Росії (143 місце). Валовий зовнішній борг зріс із 59,1% до ВВП України у 2009 році до 81,9% – від ВВП 2011 році. Коефіцієнт покриття імпорту товарів їх експортом складає лише 0,86 [1, с. 67]. Еміграція робочої сили за межі України складає за різними оцінками від 4,0 до 5,5 млн осіб. А за соціологічними опитуваннями кількість бажаючих працювати в іншій країні складає 54,1% випускників вищих навчальних закладів України. У зв'язку із цими та іншими обставинами індекс ділової активності на фінансовому ринку знизився за 2009–2011 р. р. з 4,0 до 2,2, а обсяг операцій за корпоративними облігаціями скоротився за цей же період з 205,02 до 69,5 млрд грн [2 с. 12]. Рентабельність операційної діяльності суб'єктів господарювання за останні десять років (2001–2011 р.р.) коливається у середньому на рівні 2,5–4,0%, що суттєво ускладнює залучення капіталу головним чином середньо- та довгострокових кредитів банків на обслуговування підприємництва. Зрозуміло, що ці вибіркові оцінки є недостатньо коректними для визнання загальної економічної ситуації в країні. Проте це дані офіційних джерел. За неофіційною інформацією, але авторитетних джерел такі оцінки є ще більш радикальними, що лише посилює актуальність наукових аналітичних доведень і обґрунтувань управління економічними процесами будь-якими інститутами на всіх теоретичних рівнях.

Цілком зрозуміло, що без наукового обґрунтування змісту, природи, еволюції цих процесів, без об'єктивної діагностики причинно-наслідкових зв'язків та виміру факторів впливу забезпечити креативний рівень менеджменту неможливо. Слід врахувати, що традиційні підходи в

аналітичних дослідженнях є недостатніми, оскільки вони пріоритетно орієнтуються на оцінкову функцію аналізу. Така оцінка може бути більш корисною, якщо чітко параметризується стан та поведінка економічної системи (директивний план, який має силу закону). В умовах економічної нестабільності та кон'юнктурного (меркантильного) вибору такі оцінки виконують лише допоміжну роль. Тим більше, що відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності значна кількість оцінкових показників формуються у середовищі бухгалтерського обліку і звітності. Проте, у більшості методичних розробок з економічного аналізу пріоритет надається реалізації оцінкової функції аналізу, особливо в частині виміру відхилень розрахунку коефіцієнтів фінансового стану та ефективності діяльності, здійсненню всіляких статистичних групувань, тощо [4; 5; 6 та ін.]. Безперспективним, на наш погляд, є ускладнення аналітичних процедур оцінки різними розрахунками співвідношень (часто недостатньо коректних), за якими важко напрацювати інструментарій менеджменту [7; 8 та ін.].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання наукового рівня аналітичного забезпечення креативного менеджменту висвітлювались вченими: Костирко Р.О., Лахтіоною Л.А., Савицькою І.В. та іншими. Проте, потребують більш глибокого дослідження і наукового вирішення окреслені в даній публікації проблеми.

Цілі статті. Метою публікації є висвітлення питання вдосконалення методики і організації економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання у нових економічних умовах, які пов'язані із вибором сфер і масштабів підприємництва, обмеженості фінансових і матеріально технічних ресурсів та ризиком ділової співпраці.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У реалізації наукової парадигми інноваційного менеджменту слід виходити із сучасних особливостей діяльності господарюючих систем, які характеризуються:

- вільним вибором сфер, напрямків та масштабів діяльності і обмеженим державним втручанням у бізнес-процеси;
- обмеженістю матеріально-технічних та фінансових ресурсів у здійсненні місії та досягнення цілей господарювання;
- невизначеністю у параметризації прийняття і реалізації управлінських рішень.

В таких умовах детермінізація поведінки економічних систем є вкрай ускладненою, а це, в свою чергу, передбачає багатоваріантний

пошук, рейтингові оцінки, визначення загроз і механізмів їм протидії, тактичне маневрування у зоні стратегічного вибору, обґрунтування компромісів у середовищі ділового партнерства, професійну адаптацію до зміни векторів діяльності макроекономічних систем і інститутів тощо. Без наукової та професійної адаптації у змінних умовах економічного середовища креативний менеджмент є неможливим. Зауважимо, така варіативність пошуку ефективних управлінських рішень не тільки не заперечує, а й значною мірою передбачає індикативну планову параметризацію поведінки економічних систем у рамках визначеної довготривалої стратегії діяльності. Таким чином, актуальність забезпечення наукового рівня аналітичного обґрунтування планових параметрів поведінки економічної системи не втрачає своєї актуальності. Ускладнюється лише визначення варіативності відхилень від обумовлених регламентів з метою їх хеджування.

Аналітичне забезпечення вибору сфер, напрямків та масштабів діяльності здійснюється на основі маркетингових досліджень з відповідними оцінками економічної доцільності та ефективності вкладення капіталу. Інструментарій аналітичного пошуку за цим спрямування є повноцінно представлений у численних наукових розробках вітчизняних і зарубіжних вчених [4; 10; 11 та ін.]. Вихідними завданнями таких досліджень є оцінка стану національного і світового ринку, реальних тенденцій і інноваційних стратегій економічного розвитку, правового регулювання і державних гарантій підприємництва, формування страхових резервів тощо. Зауважимо, що реалізація аналітичних процедур у стратегічному маркетингу розмежовує інструментарій економічного, політичного, соціального екологічного маркетингу, а системні оцінки і вибір стратегії діяльності передбачає їх інтеграцію. Світовий досвід показує, що економічно приваблива діяльність часто нівелюється через політичні та соціальні ризики. Підтвердженням цього є сучасні економічні проблеми у Греції, Тунісі, Єгипті, країнах Близького Сходу, Білорусії та інших країнах. Зауважимо, що часто у формуванні методологічних засад та методичного інструментарію не розрізняється вибір і обґрунтування стратегій діяльності та розрахунку перспективних значень заміни економічної системи (довго- чи короткотривалої перспективи). Вибір стратегій діяльності і обґрунтування перспектив розвитку хоча і є одновекторними дослідженням, проте, мають різну сукупність цілей та різну сукупність задач кількісної та якісної параметризації. Якщо для стратегічного вибору необхідно консолідувати стратегічні варіанти можливої участі та можливих змін з відповідною аргументацією, та оцінки перспектив слід

параметризувати в рамках обраної стратегії. Обґрунтованість стратегії діяльності є визначальною, оскільки в економічних системах більше 40 % суб'єктів діяльності мають високий рівень іммобілізації капіталу. Його окупність передбачає перспективну параметризацію за критеріями окупності та доходності цього капіталу.

З метою уникнення складних аналітичних узагальнень більшість підприємницьких структур за своїми статутами декларує широкий спектр стратегій діяльності на випадок розширення сфер бізнесу. Фактично, за даними вибіркового дослідження із заявлених стратегій фактично реалізується не більше 20–25% і тільки кожне двадцяте підприємство реалізує заявлені стратегії на 70–80%.

В рамках визначеної стратегії слід забезпечити перспективну параметризацію поведінки економічної системи, насамперед за номенклатурою видів діяльності, за масштабами вкладень капіталу, за участю на національному і світовому ринках та за основними інтегральними техніко-економічними і соціально-економічними показниками. Така аналітична параметризація дозволяє обумовити національну стратегію і перспективи економічного розвитку, консолідувати ресурси, забезпечити прозорість діяльності економічних систем, сформувавши імідж ділового партнерства і ін.

Оцінка перспектив розвитку базується, як відомо, на системі кількісних і якісних показників. Якщо якісні показники фінансової стабільності підйому, спаду, економічного пожвавлення і інші позиціонуються експертними оцінками, то кількісні визначаються на основі дослідження динамічних рядів, що екстраполюються з відповідними коректуваннями на перспективу. Як правило такі коректування здійснюються на очікуваний рівень інфляції, дефіциту, демографічних змін тощо. Чим більша точність екстраполяції, тим коректнішою буде перспективна параметризація економічних систем і відповідна обумовленість стратегічного ділового партнерства. Математичне моделювання складних факторних систем з відповідним програмуванням і обробкою даних за інноваційними інформаційними технологіями можуть забезпечити високу економічність створення аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту.

Переважаючи кількість науковців-експертів вважають, що коли похибка перспективних оцінок не перевищує 35% такі аналітичні дослідження є виправданими.

За найбільш усталеними методиками аналізу використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів займає центральне місце. Головним завданням таких досліджень було пошук резервів економії цих

ресурсів Розмір можливої абсолютної і відносної економії ресурсів у заданих умовах господарювання був одним із критеріїв ефективності менеджменту. Такий напрямок управління абсолютно корелюється із вибором управлінських рішень в умовах обмеженості ресурсів. Проте теорії «економії у великому і малому», «мінімізації витрат», «скорочення видатків» й інші мають тепер інше філософське значення. Більш актуальним стає раціональне використання ресурсів безвідносно до величини видатків та витрат, інтегровані оцінки вигоди за системними характеристиками зміни величини економії чи приросту витрат (затрат) окремих елементів системи, стратегічним, перспективним) і поточним (тактичним) виміром ефективності економії чи перевитрат і т.п. Так, стратегічні оцінки енергозабезпечення вказують на виправданість додаткових витрат на запровадження енергозберігаючих технологій. Додаткові витрати із впровадження інформаційних технологій і систем виправдовуються новою якістю і ефективністю менеджменту. Тільки системні інтегровані оцінки є достатніми для визначення поведінки суб'єктів господарювання в умовах ресурсних обмежень. З іншого боку, моніторинг ресурсних обмежень передбачає пошук альтернативних економічних проєктів, за якими максимізується результат мобілізації економічного потенціалу цих суб'єктів господарювання.

Аналітичні дослідження у середовищі невизначеності поведінки економічних систем є найбільш складним процесом, оскільки за такими оцінками і діагностикою напрацювати коректний інструментарій менеджменту практично неможливо. Причиною є імовірнісний характер розвитку подій, що обумовлює ризик співучасті в будь-яких економічних проєктах. Проте, системний аналіз варіантів розвитку подій, оцінка можливих загроз і небезпек дозволяє досягти адекватної мобільності поточного менеджменту та напрацювати інструментарій превентивних дій щодо запобігання небажаним сценаріям економічного розвитку. Методологічна база таких аналітичних досліджень і обґрунтувань є достатньо напрацьованою [9; 10; 11 та ін] і при належній організації виконання аналітичних процедур може бути дуже ефективною. Проблему складають лише якість інформаційної бази аналізу (повноти, коректність відображення реального економічного змісту, своєчасність подання) та кваліфікаційний рівень аналітиків і менеджерів. При всій складності економіко-математичного моделювання розвитку економічних явищ і процесів потреба їх дослідження визначається необхідністю розрахунку масштабів та умов хеджування ризиків та резервів обґрунтування змісту та якості превентивних дій. У світовій практиці прийнято вважати, що при імовірності підтвердження аналітичних розрахунків на рівні 30–33%, такі

дослідження і подальші ризики управлінських дій є виправданими.

Висновки. Підвищення наукового рівня аналітичних досліджень є безальтернативним напрямком розвитку фундаментальних і практичних аспектів економічного аналізу у реалізації його функціональної ролі.

1. Платіжний баланс і зовнішній борг України. – К.: НБУ. – 2012. – С. 67.
2. Фінансовий ринок України. – 2012. – № 2.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: gazeta.ua. 22.03.2012 р.
4. Економічний аналіз: Навч. посібн. за ред. проф. М.Г.Чумеченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540с.
5. Руденко Л.В. Аналіз фінансово господарської діяльності підприємств: Навч. посібн. / Л.В.Руденко Л.В. – К., 2000. – 422 с.
6. Савицька І.В. Економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посібн. / І.В.Савицька. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
7. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності і ліквідності суб'єктів господарювання: Монографія / Л.А.Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2010. – 657 с.
8. Костарко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: Монографія / Р.О.Костарко. – Луганськ: Вид-цтво СНУ ім. В.Даля, 2010. – 728 с.
9. Приймак В.І. Математичні методи економічного аналізу: Навч. посібн. / В.І.Приймак. – К.: УНЛ, 2009. – 296 с.
10. Радченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посібн. / К.І. Радченко. – Л.: Новий світ-2000, 2003. – 272 с.
11. Попов В.М. Ситуаційний аналіз бізнесу і практика поняття рішень: Учебн. пособ. / В.М.Попов. – М.: КноРус, 2001. – 384 с.